

LIBRIS
© Editura EIKON

We know
books

**Editura Eikon este acreditată de
Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCS)**

București, Calea Giulești 333, sector 6
cod poștal 031310, România

Difuzare / distribuție carte: 021 348 14 74
0733 131 145, 0728 084 802
difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: 021 348 14 74
0728 084 802, 0733 131 145
contact@edituraeikon.ro
www.librariaeikon.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MOROȘANU, IOANA

**Ideea de pathos în arta oratorică : de la teoriile clasicilor
la conflictul modern / Ioana Moroșanu. - București :**
Eikon, 2026

Conține bibliografie

ISBN 978-606-49-1664-8

808.5

REDACTOR: Mihai Salvan

DESIGN: Ada Atănăsoaei

EDITOR: Valentin Ajder

Ioana Moroșanu

Ideea de *pathos* în arta oratorică

de la teoriile clasicilor
la conflictul modern

E I K O N

BUCUREȘTI, 2026

- 9 Mulțumiri
- 10 Prefață
- 24 1. Tripticul *ethos-logos-pathos*.
Cadre explicative
- 39 2. *Ethosul* drept sursă a *pathosului*
- 40 Prestigiul și seducția oratorică
- 42 Carisma oratorului: tipologie și efecte emoționale
- 61 Gest și discurs
- 74 3. *Logosul* și *pathosul* ideilor
- 75 *Elocutio* și ideea de frumos: conceptul de stil
- 89 Expresivitatea ideatică a gândirii: figurile retorice
- 95 Puterea emoțională a asemănării: Analogia
- 99 Forța persuasivă a comparației: Metafora
- 103 Intenția disimulată: Ironia
- 107 Abstractul concret: Alegoria
- 111 Pasiune și alteritate: Alte figuri retorice
- 121 4. *Pathosul* și arhitectura discursului
- 126 Pasiunile sufletului
- 134 Exordiul și excitarea pasiunii
- 143 *Pathosul* în narațiune, demonstrație și respingere
- 151 Perorație și *pathos*
- 161 5. Specificul *pathosului* colectiv
- 162 Discursul public și auditoriul
- 168 Dimensiunea rațională a auditoriului
- 177 Componenta emoțională a auditoriului
- 184 Specificul emoțiilor colective
- 203 6. *Pathosul* din perspectivă comunicațională
- 205 *Pathosul* și comunicarea fatică
- 216 *Pathosul* și funcția referențială a comunicării
- 217 *Inventio* sub influența contextului
- 224 Traseul *pathosului* de la *inventio* la *dispositio*
- 231 *Pathosul* și funcția poetică a comunicării
- 242 7. *Pathosul* în conflictele politice moderne:
Volodimir Zelenski și Vladimir Putin în
luptă oratorică
- 258 *Ethosul* liderului Zelenski: calea empatiei colective
- 276 Puterea emoțională a *ethosului*: Putin și
simbolismul istoric
- 296 Specificul emoțional al *logosului* lui Volodimir Zelenski
- 334 *Logosul* lui Vladimir Putin și *pathosul* colectiv
- 368 Lecții pentru viitor
- 371 Bibliografie

Tripticul *ethos-logos-pathos* Cadre explicative

Încă din Antichitate, oratoria a ocupat un loc important printre cele nouă muze ale artei, fiind reprezentată atunci de poezia eroică și elocință. Mai târziu, a fost cunoscută și analizată sub numele de retorică, iar în accepțiunea clasică era considerată a fi responsabilă de convingerea oamenilor. În cazul retoricii clasice nu era suficient ca un orator să vorbească și să fie ascultat, ci avea și datoria, ca prin cuvintele folosite în discurs, să își manifeste capacitatea de a-i convinge că o anumită idee este verosimilă. Scopul ultim al oratorului era acela ca prin cuvinte alese să ghideze indivizii ce îi formau auditoriul către îndeplinirea propriului său obiectiv, de a-i câștiga de partea opiniilor sale. Dar, în anumite cazuri, nu oratorul în sine este responsabil de generarea unui comportament specific la nivelul publicului. Dimpotrivă, există situații în care convingerea este realizată de persoane care nu dețin un talent oratoric înnăscut, care nu au instrumentele sau calitățile necesare pentru a reprezenta imaginea oratorului ideal, dar beneficiază de un context favorabil sau de resurse exterioare propriei persoane de care profită și le exploatează la nivel discursiv pentru a determina publicul să acționeze ulterior într-o direcție

specifică. De aceea, Aristotel amintea⁹ că arta oratorică constă în descoperirea tuturor resurselor incluse în discurs care sunt în stare să convingă.

Dincolo de resursele oratoriei, au existat păreri contradictorii referitoare la aplicabilitatea componentei sale artistice. De aceea, Aristotel se pare că a extins competența oratorului asupra tuturor aspectelor problematice incluse în această dezbateră când a afirmat că retorica este forța de a vedea, într-un subiect, ceea ce poate fi convingător. Astfel retorica a căpătat imaginea unei arte responsabile de a „aduna, alege și enunța cu înfrumusețarea cuvenită, conform importanței, tot ce poate servi să convingă”¹⁰. Desigur, există obiecții ce contrazic ipoteza conform căreia retorica ar fi o formă a artei. Cicero vedea arta drept expresia cunoașterii precise. Dar oratorul se bazează pe opinie, nu pe știință, fiindcă vorbește în fața unor oameni în necunoștință de cauză și fiindcă uneori el însuși nu cunoaște precis obiectul discursului. Or, oratorul știe că ceea ce spune este verosimil. La aceste obiecții adversarii adaugă faptul că adeseori oratorii apără în unele procese tocmai ceea ce au combătut în altele. Dar în aceste cazuri este vina omului, nu a artei.¹¹

Pentru a expune adecvat caracterul artistic al retoricii, se poate analiza acest domeniu sub lupa concepției clasice¹² privitoare la termenul de artă. Aceasta presupune însumarea unor principii ce țin de măsură și ordine care conferă artistului o putere de influență asupra percepției consumatorului

9 Aristotel, *Retorica*, I, II, 1355b – 1356a; Aristotel, *Retorica*, București, Editura IRI, 2004, p. 91.

10 Marcus Fabius Quintilianus, *Arta oratorică*, II, XV, 21; Marcus Fabius Quintilianus, *Arta oratorică*, vol. 1, București, Editura Minerva, 1974, p.186.

11 Marcus Tullius Cicero, *De oratore*, I, IX, 38 – X, 43; Marcus Tullius Cicero, *De oratore*, London, Harvard University Press, 1942, pp. 29-31.

12 Marcus Fabius Quintilianus, *Arta oratorică*, II, XVI, 41 – 42; Marcus Fabius Quintilianus, vol. 1, 1974, p. 208.

de artă. Artistul își înfățișează percepțiile despre realitate prin intermediul creației sale în speranța că propria perspectivă va modifica universul conceptual al destinatarului într-o manieră utilă vieții. Oratorul, în momentul susținerii unui discurs, armonizează și livrează propriile sale percepții despre lume cu intenția de a sublinia sau restabili utilitatea unei anumite teme. Pentru ca utilitatea să fie asumată și de către auditoriu, percepțiile despre lume ale acestuia din urmă ar trebui să fie în acord cu percepțiile oratorului. Tocmai modalitatea prin care se realizează această armonizare se poate constitui sub forma procedeele discursive. Nu în ultimul rând, arta se intersectează cu elocința datorită includerii frumuseții în definirea ei ca element integrator. Elocința este arta de a vorbi frumos, iar una dintre finalitățile sale este de a determina auditoriul să accepte ușor mesajul transmis. Dar nu ne putem aștepta ca acesta să recepteze mesajul nostru dintr-o poziție pur pasivă, fără să altereze în vreun fel semnificația sa. Omul nu este construit astfel.^{13,31} Din contră, să ascultăm și să înțelegem un mesaj implică un efort de lungă durată, consumator de resurse cognitive și emoționale, prin care descifrăm sensuri și semnificații, emitem judecăți de valoare referitoare la orator sau la subiect, iar în final urmăm sau ne opunem direcției sugerate. Prin introducerea ordinii ideilor, dar și a frumuseții limbajului, oratorul adaugă plăcere procesului de ascultare, facilitând înțelegerea și acceptarea, din partea auditoriului, a discursului. Așadar, prin urmarea căii dictate de elocință, oratorul poate fi capabil să creeze atmosfera propice, plină de emoție, armonie și ritm, lipsită de bariere critice pentru transmiterea mesajului dorit și convingerea auditoriului. Desigur, arta presupune și îmbinarea principiilor teoretice cu experiența practică, după cum se poate observa și în cadrul retoricii. Așadar, actul discursiv este o operă de artă umană a cărei ordine și frumusețe parcurg un flux continuu de stări mentale și afective, care prinde viață în funcție de percepțiile

13 A. Ed. Chaignet, *La rhétorique et son histoire*, Paris, F. Vieweg Libraire-Éditeur, 1888, pp. 351-354.

oratorului și așteptările auditoriului și care modifică realitatea prin simplul fapt că are loc.

Dacă suntem de acord cu retorica văzută drept artă, rămâne totuși întrebarea *Ce fel de artă este ea?* de vreme ce există o tipologie a conceptului. Există forme ale artei care se bazează pe speculația teoretică, limitându-se la înțelegerea și consemnarea faptelor, dar există și alte manifestări artistice, precum retorica, ce au la bază acțiunea.¹⁴ Cu alte cuvinte, doar în momentul în care un discurs oratoric este pus în act în fața unui auditoriu, când oratorul prin mișcarea corpului, inflexiunile vocii și prin ideile vehiculate reușește să sensibilizeze spiritele unui public, doar atunci putem vorbi de retorică drept artă. Se remarcă, așadar, adeziunea retoricii la spectrul artelor, de aceea există mecanisme prin care arta oratorică reușește să conducă, să persuadeze. Astfel, oratorul poate fi considerat artist, dar trebuie să aibă în vedere două condiții care concretizează propria sa operă artistică¹⁵: pe de o parte, să facă apel la rațiune, la abilitatea sa de a conecta ideile necesare susținerii unei teze, de a le analiza gradul de suficiență în raport cu aceasta, de a le ordona și îmbina astfel încât să capete putere de convingere și de a le integra în propriul sistem de valori, și, pe de altă parte, să facă apel la afect, la talentul de a modela stări afective, emoții sau sentimente pentru a insufla altora noi perspective pentru adoptarea direcțiilor de acțiune posibilă. Pentru acest demers este necesar a reține distincția menționată de Perelman¹⁶ între argumentarea persuasivă, pe care se centrează și lucrarea de față, care pretinde că are valoare doar pentru un auditoriu anume, și cea convingătoare, prin care se presupune obținerea adeziunii oricărei ființe raționale. Așadar, arta oratorică se dovedește a fi utilă și morală. Complexitatea nucleului ei, pe alocuri contradictoriu, răspunde naturii nestatornice și diverse

14 Marcus Fabius Quintilianus, *Arta oratorică*, II, XVIII, 1 – 5; Marcus Fabius Quintilianus, vol 1, 1974, pp. 209-210.

15 A. Ed. Chaignet, *op. cit.*, p. 53.

16 Chaïm Perelman, Lucie Olbrechts-Tyteca, *op.cit.*, p. 42.

a omului.¹⁷ Artă oratorică, în adevăratul sens al cuvântului, se dorește a fi înălțătoare. De aceea, oratorii înzestrați au fost percepuți a avea suflet de artist și a fi greu de egalat. Artă oratorică astăzi este din ce în ce mai rar întâlnită în splendoarea ei de altădată, iar pilonii fundamentali ai elocinței au suferit modificări. Teatralitatea expusă de așa-ziii oratori contemporani, regia ce însoțește fiecare act discursiv sau banalitatea exprimării ideilor pun sub semnul întrebării existența artei oratorice așa cum era ea prezentată de părinții săi. Dacă, înainte, oratorii erau preocupați de menținerea echilibrului între structura ideatică a mesajului transmis printr-un discurs și modalitatea prin care acesta era pus în act, astăzi există un dezechilibru la nivelul celor două componente ce servește mai degrabă unei nevoi de spectacol. În plus, dacă în Antichitate, dimensiunea emoțională a unui mesaj provenea din aspectele nonverbale și paraverbale ce îl însoțeau, astăzi, odată cu protecția anonimatului oferit de mediul online și distanțele fizice enorme dintre oameni, ne întrebăm cum anume mai putem genera emoții la nivelul auditoriului nostru.

Pentru a expune utilitatea ideii de *pathos* în arta oratorică, este necesar să străbatem traseul consemnat de retoricieni. Aceștia considerau retorica a fi o facultate menită să cerceteze, pentru fiecare caz în parte, ce resurse ideatice, lingvistice și emoționale au forța necesară pentru a convinge. Dintre elementele ce stau la baza actului de convingere prin intermediul discursului fac parte caracterul vorbitorului, dispoziția în care este pus auditoriul și discursul în sine, deoarece el demonstrează sau pare a demonstra ceva. Caracterul vorbitorului este responsabil de instituirea, prin susținerea și dovedirea adevărului sau verosimilului, a unui climat discursiv caracterizat de încredere în persoana sa.¹⁸ Convingerea ar trebui să fie rezultatul actului oratoric în sine, fără a fi influențat de factori exteriori sau anteriori cadrului discursiv. Mai

17 A. Ed. Chaignet, *op. cit.*, p. 82.

18 Aristotel, *Retorica*, I, II, 1355b – 1356a; Aristotel, 2004, pp. 91-92.

mult, putem spune că persuadăm un auditoriu atunci când discursul îi trezește o anumită pasiune, pentru că, dincolo de calea rațională ce ajută la emiterea de judecăți, suntem construiți și pentru a simți plăcere, durere, prietenie sau ură.

Așadar, la baza retoricii stau aceste trei categorii de dovezi ce formează, în cele din urmă, triada oratorică. *Ethosul* vizează tot ce ține de orator și poate influența discursul său. Intenția oratorului este să își construiască o imagine caracterizată de credibilitate, iar conform lui Aristotel¹⁹, există trei cerințe necesare pentru a părea credibil, și anume: competența, empatia și intenția binevoitoare. Apoi, *logosul* unui discurs oratoric reprezintă ideile și argumentele ordonate în funcție de forța lor probatorie. Platon susține că „dincolo de această lume iluzorie, trecătoare, există o altă lume, a ideilor [...] eternă și imuabilă, ce constituie adevărata existență. Ideile întruchipează perfecțiunea, veșnic aceeași, iar lucrurile nu sunt decât copii ale ideilor”²⁰. Tot Platon vedea ideile drept elemente eterne ce țin atât de cunoaștere, cât și de suflet. Ideile sunt prototipuri eterne ale unor concepte abstracte. Iar, ca în cazul oricărui prototip, ordinea este cea care generează mișcări ulterioare. De aceea, este necesară o ierarhie a ideilor. Pe cele mai înalte poziții Platon plasează binele, care, în timp, a devenit valoarea fundamentală a funcționării societății. În ceea ce privește *pathosul*, acesta se concretizează în stările emoționale ale auditoriului. De vreme ce una dintre finalitățile artei oratorice o constituie persuadarea unui public, trebuie menționat faptul că scopul nu ar putea fi dus la îndeplinire fără inducerea unei stări emoționale propice auditoriului. În acest caz, Aristotel²¹ subliniază importanța cunoașterii formei și mecanismelor de inducere de către orator a unei stări emoționale specifice, pe care le numește pasiuni.

19 *Ibidem*, II, I, 1377b – 1378a; *Ibidem*, p. 186.

20 Alexandru Țiclea, *Retorica*, Ediția a II-a revăzută, București, Editura Universul Juridic, 2008, p. 60.

21 Aristotel, *Retorică*, II, I, 1377b – 1378a; Aristotel, 2004, p. 186.

Triada oratorică a fost prezentată ca pilonul principal al artei oratoriei, ce „ia măsuri ca sufletele cetățenilor să fie bune și caută mereu să spună lucrurile cele mai folositoare, fie că sunt plăcute pentru ascultători, fie că nu”.²² *Ethosul*, *logosul* și *pathosul* reprezintă instrumentele prin care oratorul este capabil să cerceteze și să slujească binele, frumosul, ordinea și adevărul moral. Orice activitate – inclusiv actul discursiv – are un scop. Finalitatea care trebuie urmărită este „binele, pentru că numai el procură fericirea. Supremul bine este exercitarea rațiunii, ceea ce înseamnă practicarea științei, artei, prudenței, înțelepciunii, prieteniei. Toate valorile la care se raportează oratorul sunt întrupate într-una singură: virtutea”.²³ Această facultate „de a procura și de a menține bunuri, precum și facultatea de a înfăptui numeroase și importante binefaceri de toate tipurile și în toate contextele, este compusă din dreptate, curaj, cumpătate, magnificență, magnanimitate, generozitate, blândețe, înțelepciune practică. Cele mai mari virtuți sunt în mod necesar lucrurile cele mai utile pentru alții”.²⁴ De aceea, un auditoriu se va încrede mai degrabă într-un orator virtuos, decât în unul care nu demonstrează această facultate.

Indiferent de viziunea la care alegem să ne raportăm pentru a înțelege ideea de *pathos*, generarea pasiunilor se bazează pe un proces consemnat de Platon, în *Dialoguri socratice*, și de Aristotel, în *Poetica*, și anume imitația. Prin aceasta, discursul oratoric poate fi expus în fața auditoriului, iar actul discursiv, prin tehnicile oratorice utilizate, este capabil să materializeze *pathosul*. Platon considera²⁵ imitația, ca proces de producere, a fi departe de realitatea adevărată. Pentru orator,

22 Platon, *Gorgias sau despre retorică*, București, Editura SAECULUM I.O., 2020, p. 101.

23 Alexandru Țiclea, *op. cit.*, p. 62.

24 Aristotel, *Retorică*, I, IX, 1366a – 1366b; Aristotel, 2004, p. 139.

25 Platon, *Republica*, traducere de Dumitru Vanghelis, Editura Antet XX Press, 2010, pp. 82-91.

arta însemna producerea unei aparențe, aducând în discuție o insuficiență ontică a artei. Tot el considera că artistul, în actul imitativ, nu se folosește de nicio formă de cunoaștere de vreme ce prezintă artefactele artistice ca rezultate ale unor aparențe, nu ale unei realități. Iar în final, imitația la Platon nu se adresează rațiunii, ci doar componentei emoționale a individului, ceea ce o transformă într-un act imoral.

Deși Aristotel se referă mai degrabă la poezie, principiile imitației pot fi extinse și asupra artei oratorice. În acest caz, imitația nu poate fi considerată libera creație a fanteziei, așa cum nici lirica nu este afirmarea unei personalități, ci se află în legătură directă cu devenirea: un proces evolutiv a tot ce există, o continuă ascensiune pe scara ființei umane. Până la urmă, și prin arta oratorică vorbitorul are drept scop devenirea ideatică, morală și spirituală. Pentru Aristotel²⁶, contrar paradigmei inițiate de Platon, imitația reprezintă cunoaștere. Acesta considera că produsele artistice bazate pe actul imitativ – în care putem încadra și discursul – sunt caracterizate de naturalețe datorită instinctului natural al omului de a imita, de a reproduce armonia și ritmul în ceea ce face. Mai mult, autorul nu se referă la imitație ca la un proces de copiere mecanică, ci la un produs al îmbinării rațiunii cu imaginația. În final, imitația, în perspectiva sa, purifică fundalul emoțional al indivizilor prin generarea unei plăceri mai degrabă estetice, ce nu lezează în vreun fel sufletul. Dar ce o face a fi un proces de bază al artei oratorice? În primul rând, imitația se manifestă și atunci când un individ povestește acțiunile unui personaj anume. Acest act este realizat de către orator în fiecare expunere a unui discurs, în special atunci când apelează fie la argumente bazate pe exemplele altor persoane, fie pe autoritatea unor indivizi pentru a ilustra anumite scenarii cheie, anumite idei fundamentale pentru scopul discursului. În al doilea rând, de vreme ce oratorul este preocupat de imitația unei acțiuni realizate de câteva personaje care se deosebesc

26 Aristotel, *Poetica*, I, 1447b – XV, 1454a; Aristotel, *Poetica*, București, Editura Univers Enciclopedic Books, 2010, pp. 66-85.

În ochii auditoriului prin caracterul și judecata proprii, putem afirma că acestea constituie sursele acțiunilor care determină fericirea sau nefericirea interlocutorilor. Extrapolând ideile lui Aristotel în ceea ce privește imitația în operele poetice de sorginte eroică, putem spune că aceasta ne permite să caracterizăm un personaj, în timp ce judecata ne îngăduie exprimarea sau dovedirea opiniilor. Caracterul oglindește prin vorbe și fapte o anumită atitudine sau scopurile urmărite de personaj, de aceea discursul poate fi considerat lipsit de caracter dacă direcția argumentativă a oratorului nu este exprimată în mod clar. Dar caracterele, fie că vorbim de cel al oratorului ca personaj principal al discursului, fie că ne referim la cel al unui personaj diferit de persoana care susține un discurs, trebuie să fie alese, așadar cuvintele și acțiunile oratorului trebuie să fie verosimile și necesare. Iar dacă acestea proiectează o atitudine aleasă, atunci vom putea vorbi și de un caracter ales.

Astfel se poate observa interdependența existentă la nivelul elementelor triadei oratorice. Rațiunea și simțirea nu pot fi separate complet, cum nici caracterul oratorului nu poate fi analizat separat de dispozițiile auditoriului sau de discursul propriu-zis. De aceea este justificată analiza ideii *pathosului* în arta oratorică, raportându-ne la sursele oferite prin *ethos* și *logos*. Cicero sublinia²⁷ acest aspect menționând că stilul distinctiv utilizat de orator se constituie nu doar prin alegerea cuvintelor potrivite, cât și prin aranjarea lor optimă în raport cu teza discursului și caracterul oratorului. Acesta este nevoit să înțeleagă în cel mai intim mod cu putință emoțiile umane, pentru că arta oratorică presupune manevrarea sentimentelor publicului în vederea obținerii persuasiunii. Cu alte cuvinte, doar în momentul în care oratorul va reuși să cunoască și să stăpânească nu doar cuvintele pe care le spune, cât și emoțiile sale și ale auditoriului său, doar atunci va putea fi considerat un orator desăvârșit.

27 Marcus Tullius Cicero, *De oratore*, I, XIII, 55 – 58; Marcus Tullius Cicero, 1942, p. 43.

Să considerăm, ca exemplu, frica și mila, emoții pe care Aristotel le discută, mai întâi, în dreptul tragediei, care-și propunea, prin catharsis, să elibereze auditorul de patimi. Autorul considera²⁸ că acestea două pot fi stârnite cu ușurință fie prin artificii scenice, fie prin înlănțuirea faptelor. Dar aceste două strategii nu ar trebui să se anuleze reciproc, ci să se completeze, deoarece intriga unui act oratoric ar trebui să fie în așa fel încheată încât ascultătorul să se poată emoționa în raport cu întâmplările. Astfel, datoria oratorului rezidă în prezentarea faptelor într-o așa manieră încât mila și frica să fie generate printr-un proces imitativ. Cu toate că sursele strategiilor prin care oratorul poate mișca masele sunt aparent la îndemâna oricui, cei care ajung să fie cu adevărat convingători sunt cei care la rândul lor sunt tulburați de emoțiile pe care doresc să le insuflă celorlalți. Respectarea acestui principiu nu va garanta doar îndeplinirea scopului oratoric, ci și o manieră autentică și credibilă de a face acest lucru. De aceea, pe termen lung, discursul va putea fi considerat remarcabil. Auditorul va percepe argumentele prin filtrul emoțional aliniat la viziunea emoțională a oratorului. Acest dar este mai degrabă regăsit la indivizii echilibrați, decât la cei exaltați, pătimiși. Primii sunt capabili, prin exercițiu și învățătură, să se adapteze la orice situație, în timp ce aceia care fac parte din a doua categorie sunt consumați de propriile emoții și argumente, nemaifiind capabili să propage efectele oratorice către propriul auditoriu. Oratorul care stăpânește arta elocinței și este virtuos se va îngriji atât de vorbele, cât și de acțiunile sale atunci când va căuta să genereze *pathos* prin apelul la dreptate, moderație și alte virtuți.²⁹ Este indicat să realizăm distincția între multiplele fațete pe care le poate lua binele, în funcție de perspectiva celui ce propagă o astfel de valoare. De asemenea, trebuie menționată diferența care poate apărea între virtutea oratorică a unui individ și virtutea sa umană.

28 Aristotel, *Poetica*, I, XIV, 1453b – 1455a; Aristotel, 2010, pp. 82-88.

29 Platon, 2020, p. 104.